

І. В. Точиліна,  
молодший науковий співробітник, ДННУ "Академія фінансового управління", м. Київ

## РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ЗАХОДІВ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Tochylyna,  
junior researcher, Academy of Financial Management, Kyiv

### DEVELOPING METHODOLOGICAL APPROACHES TO EVALUATION OF TAX INCENTIVES FOR INNOVATION ACTIVITIES

**У статті розглянуто методичні підходи до оцінювання податкових пільг у контексті стимулювання інноваційної діяльності. З метою оптимізації усієї системи податкових пільг, що передбачені Податковим кодексом України, необхідно терміново розробити та затвердити на державному рівні єдину методика оцінки ефективності податкових пільг як за окремими податками так і за цільовою спрямованістю пільг (інноваційні, соціальні, інвестиційні, галузеві пільги, спеціальні податкові режими тощо). На основі розробок вітчизняних та зарубіжних вчених відібрано основні показники та критерії їх оцінювання, які можуть бути покладені в основу методики оцінки результативності та ефективності податкових пільг. З метою апробації виконано відповідні розрахунки на основі даних щодо діяльності технологічних парків України.**

**The paper considers methodological approaches to evaluation of tax incentives in the context of stimulation of innovation activities. To optimize the system of tax benefits in Tax Code of Ukraine is necessary to develop and adopt unified methodology of evaluation the tax incentives both certain duties and target orientations of benefits (innovation, social, investment, trade allowances, special tax regimes, etc.). The main indicators that can be used as a basis for methodology for estimating effectiveness and efficiency tax benefits are offer. Relevant calculations based on the data of technological parks of Ukraine are performed.**

**Ключові слова:** інноваційна діяльність, податкові пільги, оцінка ефективності, методичні підходи.  
**Key words:** innovation activity, tax incentives, estimating of effectiveness, methodological approaches.

#### ВСТУП

При постановці питання щодо оцінки заходів податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні необхідно з'ясувати, які саме норми податкового законодавства можуть сприяти утвердженню інноваційної моделі розвитку економіки. Адже, хоча стимулювання інноваційної діяльності є важливим пріоритетом державної політики, в діючому Податковому кодексі України (ПКУ) відсутні податкові пільги, які точково направлені на стимулювання саме інноваційної діяльності.

#### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, показує що питання податкових пільг та визначення їх ефективності перебуває в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів [1—8]. У своїх працях вони розглядають світовий досвід, тео-

ретичні та практичні аспекти оцінки ефективності заходів податкового стимулювання. Незважаючи на багатогранність досліджень у цій сфері, невирішеною залишається проблема відбору та практичного застосування показників ефективності та результативності наданих податкових пільг.

Схема стимулювання інноваційного розвитку економіки через податкову систему зводиться до прийняття центральним урядом рішення про стимулювання (підтримку) окремих видів економічної діяльності через механізм надання податкових пільг за умови, що платник податку дотримується певних встановлених законодавством вимог. Здебільшого право на отримання пільги надається автоматично в разі здійснення платником встановлених заходів, наприклад, реінвестування прибутку, здійснення технологічних інновацій тощо. За результатами використання вивільнених з-під оподаткування коштів платник податку подає звіт у податкову службу [8, с. 93].

## ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної роботи є розробка методики (методичних рекомендацій) оцінки ефективності податкових пільг у контексті стимулювання інноваційної діяльності. Для досягнення поставленої мети одним із важливих завдань є обґрунтування та вибір основних показників ефективності податкових пільг інноваційного спрямування та методів їх оцінки, а також апробація методики. Вибір методики здійснюється на основі наукових розробок таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Майбуrows І.А., Орлова Є.Н., Соколовська А.М., Іванов Ю.Б., Тарангул А.Л., Вдовиченко А.М., Малініна Т.А., Калаков Р.Н. та ін.

## ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Після ухвалення Податкового кодексу в Україні триває розробка заходів з оптимізації податків і зборів, підвищення ефективності їх адміністрування та комплексного впорядкування податкових важелів стимулювання економічної діяльності. Серед обмеженого кола галузей та видів діяльності, для яких у діючому податковому кодексі встановлено пільги (більшість — на тимчасовій основі) можна виділити такі, що сприяють інноваційному розвитку. Це пільги щодо оподаткування прибутку, отриманого у зв'язку з впровадженням енергоефективних технологій, пільги для підприємств машинобудування для сільського господарства, літако- та суднобудування; пільги для суб'єктів індустрії програмної продукції<sup>1</sup>. Таку ж направленість мають норми щодо прискореної амортизації, щодо віднесення витрат на науково-технічне забезпечення виробництва та витрат, пов'язаних з інформатизацією, до складу валових витрат підприємства. Метою запровадження таких норм є зменшення податкового тиску та стимулювання інноваційного розвитку економіки. Нерівномірність податкового навантаження забезпечує певне переміщення капіталів (примусове з позицій держави, але добровільне з позицій підприємництва) з одних галузей в інші, розвиток яких має для країни пріоритетне значення. Попри те, що надання пільг пов'язане з втратами бюджетних надходжень, ризиками нецілісного використання вивільнених коштів, викривленням конкуренції та порушенням умов міжнародної торгівлі, в світовій практиці вони застосовуються все ширше. При цьому запровадженню пільг, зазвичай, передує економічний аналіз співвідношення переваг та збитків, які можуть виникнути в результаті введення їх в дію.

Як відомо, вибір методу дослідження залежить від наявності вихідних даних для аналізу — чим більше ми маємо деталізованих даних, які охоплюють різноманітні аспекти досліджуваного явища, тим ширший вибір методів дослідження, тим більша імовірність того, що обраний метод буде простим в реалізації. В практиці країн ЄС та ОЕСР для аналізу ефективності використання податкових пільг широко використовуються економічні методи дослідження. На жаль, через відсутність в офіційній статистиці необхідного обсягу даних, застосування економічних методів аналізу для оцінки ефективності податкових пільг у вітчизняній практиці має певні обмеження. Адже для проведення такої оцінки потрібен великий масив досить деталізованої інформації від територіальних управлінь ДПС, Держжомстату, фінансових управлінь та самих платників податків на основі нормативних документів (методика, або порядок оцінки) [6, с. 3; 7, с. 6].

За таких обставин пошук показників ефективності може здійснюватися через обґрунтування теоретичних підходів щодо вимірювання ефективності податкових пільг що передбачають порівняння результатів та витрат на їх досягнення (виходячи з класичного визначення поняття ефективності [9, с. 862]) та через вивчення досвіду країн, що такі показники уже розробили і застосували.

Оцінка ефективності, як правило, полягає в порівнянні результату тієї чи іншої діяльності з необхідними для її здійснення витратами. В широкому розумінні оцінка ефективності податкових пільг означає аналіз взаємозв'язку податкових надходжень і податкових витрат з економічними та фінансовими показниками. У вузькому — аналіз динаміки досягнутих результатів (податкові надходження) і затрачених ресурсів (витрат бюджету).

Процес відбору та розрахунку показників ефективності податкових пільг в контексті стимулювання інноваційного розвитку має певні особливості. Обґрунтування вибору показників та формул проводиться для широкого спектру по-

даткових пільг, що стосуються усіх суб'єктів господарювання, які вкладають кошти в науково-технічну та інноваційну діяльність і користуються податковими пільгами відповідно до ПКУ. До їх складу можна включити:

- пільги з податку на прибуток для суб'єктів господарювання, які вкладають власні кошти в здійснення наукових досліджень і розробок;
- пільги з податку на прибуток для суб'єктів господарювання, які вкладають власні кошти в енерго- та ресурсозберігаючі технології;
- прискорену амортизацію, за умови, що вивільнені кошти йдуть на фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності;
- спеціальні податкові режими діяльності наукових та технологічних парків (за умови їх відновлення в ПКУ);
- інші податкові пільги інноваційного характеру, передбачені ПКУ.

Особливістю податкового регулювання є часовий лаг, тобто розрив в часі між прийняттям рішень та досягненням поставленої мети (зростанням податкових надходжень до бюджету за всіма видами податків, щодо яких надаються пільги, покращення економічних показників у тих галузях/видах діяльності, які користуються пільгами). Інститут фінансових досліджень Великобританії, наприклад, припустив, що для того, щоб проявилися всі ефекти дослідницьких податкових кредитів Великобританії потрібно, щоб пройшло не менше 10 років. Тому при розрахунку ефективності податкових пільг, оцінку необхідно вести в довгостроковому періоді. Оцінка ефективності податкових пільг має проводитися окремо по кожному податку, а також щодо усієї сукупності податкових пільг по групах платників податків.

Початковим етапом оцінки ефективності податкових пільг є визначення їх результативності. Оцінка результативності податкових пільг повинна дати відповідь на питання, чи досягнуто мету їх введення, тобто встановити взаємозв'язок між активними діями з боку платників податків (наприклад, щорічне зростання інвестицій в обладнання або збільшення витрат на НДДКР не менше, ніж на 10—15%) та обсягами наданих пільг.

Результативність податкових пільг означає досягнення передбачуваної мети, вираженої у цільових результатах, для забезпечення яких ця пільга була встановлена. У цьому зв'язку виникає необхідність правильного кількісного вираження і вимірювання результатів за допомогою критеріїв та показників, які повною мірою характеризують мету введення пільг, а також достатності чи недостатності досягнутих результатів.

Критеріями абсолютної результативності [4, с. 250—255] податкових пільг інноваційного спрямування є значимість для платників податків оцінюваних пільг як джерела фінансування капітальних вкладень на всіх етапах інноваційного процесу, а також позитивна динаміка натуральних і вартісних показників розвитку інноваційної діяльності, тобто зростання інноваційної активності. На основі наявної статистичної інформації можна виділити наступні показники:

- відношення (в %) суми пільг (податкових витрат) до суми власних джерел фінансування капітальних вкладень;
- відношення (в %) суми пільг до суми капітальних вкладень в інноваційну діяльність;
- зростання (зниження) фактичних обсягів капітальних вкладень за аналізований період та порівняно з плановими (прогнозними) показниками;
- динаміка (приріст, падіння) фактичних об'ємних та інших кількісних показників інноваційної діяльності за аналізований період порівняно з їх плановими або прогнозними показниками.

В однієї пільги може бути не один, а кілька результатів. Якщо результати відсутні або вони не відповідають очікуваним параметрам, то приймається рішення про відміну або внесення суттєвих змін елементів податкової пільги. Якщо оцінка покаже позитивну і достатню результативність, наступним етапом стане визначення відносної результативності — ефективності податкових пільг.

На основі розробленого проекту методичних рекомендацій, у якості прикладу, ми виконали оцінку спеціального податкового режиму діяльності технологічних парків України, оскільки вони протягом тривалого часу були єдиними інноваційними структурами в Україні, які отримували податкові пільги<sup>2</sup>. За всю історію функціо-

<sup>1</sup> Ст. 158, ст. 145 ПКУ; п.15—17 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення".

<sup>2</sup> Пільги щодо стимулювання енергоефективності діють лише з 2011 року, їх обсяги ще дуже незначні, даних для аналізу недостатньо.

Таблиця 1. Розрахунок основних показників результативності податкових пільг, що надавалися технопаркам України в 2000–2008 роках

		2000 2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2000 2008
<i>Вихідні дані</i>										
1	обсяг пільг (а), млн грн.	25	60	128	173	34	35	22	3	480
2	обсяги інвестицій (б), млн грн.	0,5	0	320	124	11	8	6	31	505,5
3	обсяги кредитів (в), млн грн.	104	287	367	360	196	405	286	1145	3150
4	обсяги кап. вкладень (г-б/а), млн грн.	104,5	287	687	489	207	413	292	1176	3655,5
<i>Показники результативності</i>										
5	<b>P-1, %</b> (а-б*100%)	5000,0	-	40,0	134,1	309,1	437,5	366,7	9,7	95,0
6	<b>P-2, %</b> (а-г*100%)	23,9	20,9	18,6	35,4	16,4	8,5	7,5	0,3	13,1
7	<b>P-3, %</b> (г-б/а)*100%)		274,6	239,4	71,2	42,3	199,5	70,7	402,7	310,8

нування технопарків в Україні в рамках встановленого законом спеціального режиму інноваційної діяльності загальний обсяг державної підтримки технопаркам становить 762 млн грн, з яких 697,1 млн грн. надійшли у вигляді непрямої державної допомоги [10, с. 91]. Основними джерелами даних щодо діяльності вітчизняних технологічних парків є дані Міністерства освіти і науки України та звіти і аналітичні записки Технопарків.

Розрахунок основних показників результативності податкових пільг, що надавалися технопаркам України. Основні показники діяльності технологічних парків України [11] демонструють як позитивну так і негативну динаміку, що пояснюється частими змінами умов роботи технопарків через нестабільність законодавства у цій сфері. На основі наявних даних ми можемо обрахувати наступні показники:

P-1 — результат 1 — відношення суми пільг до обсягів інвестицій;

P-2 — результат 2 — відношення суми пільг до обсягів капітальних вкладень;

P-3 — результат 3 — динаміка фактичних обсягів капітальних вкладень за аналізований період.

Необхідні дані та результати розрахунків представлені в таблиці 1.

Проведені розрахунки (попри ускладнені умови роботи вітчизняних ТП) показують достатній рівень результативності податкових пільг, які їм надавалися, що є підставою для проведення подальших досліджень — визначення ефективності цих податкових пільг.

Ефективність податкових пільг показує яким рівнем витрат бюджету (якими вигодами для економіки) були досягнуті (не досягнуті) поставлені цілі. Тобто співвідношення результату з витратами на його забезпечення. При оцінці ефективності також необхідно з'ясувати, що потрібно розуміти під витратами і який рівень ефективності можна вважати прийнятним або неприйнятним.

У світовій практиці важливим елементом оцінки ефективності податкових пільг є визначення податкових витрат (ПВ). Поява концепції податкових витрат пов'язана з необхідністю обліку та кількісної оцінки втрат бюджету від надання податкових пільг, які розглядаються як альтернативний по відношенню до бюджетних субсидій інструмент виконання завдань державної політики. В Україні зроблено перші кроки на шляху впровадження концепції податкових витрат — ведеться облік сум наданих податкових пільг та втрат бюджету від їх надання [2].

У найбільш загальному вигляді податкові витрати — сума, на яку зменшуються податкові доходи бюджету у зв'язку з наданням тієї чи іншої податкової пільги. Якщо оцінка здійснюється для кількох податкових пільг, оцінка податкових витрат повинна проводитися за кожною конкретною пільгою, з конкретного податку, за видами податків, за всією сукупністю податків.

Найпоширенішим методом оцінки податкових витрат є метод втрачених доходів. Відповідно до підходу, запропонованого Майбууров І.А. [4, с. 216] для оцінки ПВ вже діючої пільги необхідно обрахувати різницю між сумою податку, яка була б отримана за відсутності аналізованої податкової пільги, і фактично отриманою сумою податку, яка надходить у бюджетну систему в умо-

вах дії пільги. Крім того, ця різниця повинна коригуватися на величину додаткових витрат податкового адміністрування, зумовлених адмініструванням пільги, і додаткових витрат податкового узгодження, що зумовлені практичним застосуванням цієї пільги платниками. За відсутності детальних даних щодо витрат на адміністрування та узгодження можна користуватися спрощеною формулою:

$$ПВ^i = ПН_{i/n}^{6/n} - ПН_{i/n}^n \quad (1)$$

де ПВ<sup>i</sup> — податкові витрати і-го року, у якому вводиться

(діє) ця пільга;  
ПН<sup>6/n</sup> — сума податкових надходжень від платників податків, що використовують дану пільгу, обрахована в умовах відсутності пільги в і-му році введення (дії) пільги (нараховані податки) (якщо використовуються дані по року і-1, необхідна їх корекція та приведення до і-го року);

ПН<sup>n</sup> — сума податкових надходжень від платників податків, що використовують дану пільгу, обрахована в умовах надання пільги в і-му році її введення (дії).

За наявними даними щодо діяльності технологічних парків України неможливо обрахувати ПВ окремо за кожним податком. Більше того, за наявними даними податкові витрати (ПВ) — це і є суми наданих податкових пільг. Тобто немає необхідності проводити додаткові розрахунки для оцінки податкових витрат від дії спеціального податкового режиму діяльності технологічних парків.

Оцінка ефективності податкових пільг інноваційного спрямування передбачає зіставлення результатів надання податкових пільг з податковими витратами на основі використання кількісних показників економічної, бюджетної та соціальної ефективності (у розрізі окремих податків і щодо кожної категорії показників).

Економічна ефективність податкової пільги виражається відношенням економічного ефекту від її застосування та обсягу податкових витрат за період, коли цей ефект почав проявлятися. Існує кілька підходів до обчислення цього показника, які не виключають один одного і можуть використовуватися в залежності від специфіки пільги, яка досліджується та наявності даних для аналізу.

І. Майбууров І.А. пропонує обчислювати цей показник як співвідношення економічного ефекту від її застосування до суми податкових витрат.

Економічний ефект — покращення виробничих та економічних показників діяльності конкретних платників податків, які користуються пільгами може визначитися на основі ряду результуючих показників. Економічний ефект податкових пільг інноваційної направленості можна представити у вигляді:

- приросту інвестицій і науково-дослідні роботи та інноваційні проекти;
- зростання виручки від продажу інноваційних товарів, робіт, послуг.

При використанні у якості результуючого показника обсягів інвестицій формула для розрахунку матиме вигляд:

$$E_{\text{ефект}} = \frac{\sum_{i=1}^n I_{\text{нов}} - \sum_{i=1}^n I_{\text{нов}_0}}{\sum_{i=1}^n I_{\text{ПВ}}} \quad (2)$$

Таблиця 2.

	Показники	Період дії пільг				Період обмеженої дії пільг				
		2000-2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2000-2008
1	Обсяги податкових витрат (або наданих под.пільг), млнгрн	25	60	128	173	34	35	22	3	480
2	Обсяги податкових надходжень, млнгрн.	7	37	91	116	149	230	209	66	905
3	Приріст податкових надходжень, млнгрн.		30	54	25	33	81	-21	-143	ΣДПН =59
4	Обсяги інвестицій, млнгрн.	0,5	0	320	129	11	8	6	31	505,5
5	Обсяги реалізованої інноваційної продукції, млнгрн.	177	618	1284	1787	2273	2280	2557	3000	13976
6	Кількість створених нових робочих місць, од.	314	610	623	828	399	166	201	222	3363
7	Середньомісячна зарплата в розрахунку на 1 робітника, тис.грн.									
	$K_{ПВ}$ - коефіцієнт зростання/зниження податкових витрат		2,4	2,13	1,35	0,2	1,03	0,63	0,14	
	$K_{б.е.}$ - коефіцієнт бюджетної ефективності (стр.3 /стр.1 )		0,5	0,4	0,1	1,0	2,3	-1,0	-47,7	0,1
	$K_{інв}$ - коефіцієнт зростання/зниження інвестицій		0,0	-	0,4	0,1	0,7	0,8	5,2	
	$K_{р.і.п.}$ - коефіцієнт зростання/зниження обсягів реалізованої іннов. продукції		3,5	2,1	1,4	1,3	1,0	1,1	1,2	
	$K_{ек.еф.1} = K_{інв} / K_{ПВ}$		0,0	-	0,3	0,4	0,7	1,2	37,9	
	$K_{ек.еф.2} = K_{р.і.п.} / K_{ПВ}$		1,5	1,0	1,0	6,5	1,0	1,8	8,6	
	$K_{ек.еф.}$ (зведений)		0,7	1,0	0,7	3,5	0,8	1,5	23,2	
	$K_{р.м.}$ - коефіцієнт зрост./зниж. к-сті нових робочих місць		1,9	1,0	1,3	0,5	0,4	1,2	1,1	
	$K_{соц.еф} = K_{р.м.} / K_{ПВ}$		0,8	0,5	1,0	2,5	0,4	1,9	8,1	

де  $\sum_{t=1}^n I_{інв}^t$  — сума інвестицій в умовах дії пільги;

$\sum_{t=1}^n I_{інв}^{t,ср}$  — сума інвестицій в умовах відсутності пільги;

$\sum_{t=1}^n ПВ^t$  — сума податкових витрат за даною пільгою за період часу t років.

Якщо  $E_{екон} = 1$  — така пільга вважається економічно-нейтральною, неефективною;

$E_{екон} > 1$  це означає, що пільга має економічну ефективність.

Для здійснення розрахунків за вказаною формулою наразі недостатньо даних.

2. Економічна ефективність податкових пільг за Орловою Є.Н. [7, с. 6]. Запропонований нею підхід передбачає визначення коефіцієнта економічної ефективності на основі співвідношення індексу зростання податкових витрат та індексу зростання ряду показників фінансово-економічної діяльності підприємств, що отримали податкові пільги. До таких показників відносяться: виручка від продажу товарів, робіт, послуг; фінансовий результат; залишкова вартість основних засобів, інвестиції в основний капітал. Визначення економічної ефективності податкових пільг можна проводити як на основі усієї сукупності вказаних показників, так і вибравши один з них. У якості результуючого показника знову обираємо обсяг інвестицій.

$$K_{ек.еф.} = \frac{K_{інв}}{K_{інв,ср}} \quad (3)$$

де  $K_{інв}$  — коефіцієнт зниження/зростання інвестицій (в інновації)  $K_{інв} = \frac{I_{інв,t}}{I_{інв,t-1}}$  (4),

$K_{інв,ср}$  — коефіцієнт зниження/зростання податкових витрат  $K_{інв,ср} = \frac{ПВ_t}{ПВ_{t-1}}$  (5).

Автор даного підходу пропонує наступні граничні значення коефіцієнтів:

якщо  $K_{ек.еф.} \leq 0,5$  — ефективність пільги низька;

$0,5 < K_{ек.еф.} \leq 1$  — ефективність достатня;

$K_{ек.еф.} > 1$ , тобто зростання відповідних показників більше від зростання податкових витрат — ефективність пільги висока [4, с. 244].

Під бюджетною ефективністю податкової пільги прийнято розуміти оцінку впливу податкової пільги на формування доходів бюджету. Для обчислення цього показника також існує кілька підходів.

1. Бюджетна ефективність за Майбуровим І. А. — це узагальнюючий показник, що являє собою відношення суми фіскального (ФЕ) та економічного (ЕЕ) ефектів (соціальний для інноваційних пільг рахувати не обов'язково) від надання ПП до податкових витрат. Бюджетну ефективність як інтегральний показник, як стверджує автор даного підходу, варто використовувати для пільг, які мають комплексний вплив і окремі види ефектів в них незначні. Формула для розрахунку бюджетної ефективності ПП за один звітний період (рік) матиме вигляд:

$$E_{бюджет} = \frac{ФЕ - ЕЕ}{\sum_{t=1}^n ПП^t} \quad (6)$$

Якщо таке співвідношення більше одиниці — пільга вважається ефективною.

2. Орлова Є. Н. оцінку бюджетної ефективності пропонує здійснювати, застосовуючи коефіцієнт бюджетної ефективності, який розраховується на основі співвідношення наступних кількісних показників:

— обсяг приросту надходжень податків до бюджету у відповідному звітному періоді  $\Delta ПН_t$  — визначається як різниця між фактичним надходженням податків за звітний та попередній період;

— обсяг податкових витрат  $ПВ_t$  у відповідному звітному періоді.

$$K_{ек.еф.} = \frac{\sum_{t=1}^n \Delta ПН_t}{ПВ_t} \quad (7)$$

До уваги беруться виключно показники, що стосуються конкретних платників податків, а не економіки в цілому [7].

Соціальна ефективність податкових пільг визначається на основі таких результируючих показників, як зростання кількості нових робочих місць, приріст середньомісячної зарплати на одного робітника тощо. Якщо використовувати у якості результируючого показника кількість нових робочих місць, то формула для розрахунку матиме вигляд:

$$K_{\text{соц.еф.}} = \frac{K_{\text{зр.м.}}}{K_{\text{е.р.}}} \quad (8),$$

де  $K_{\text{зр.м.}}$  — коефіцієнт зростання/зниження кількості нових робочих місць

$$K_{\text{зр.м.}} = \frac{P_{\text{н.м.}}}{P_{\text{м.п.}}} \quad (9),$$

$K_{\text{н.м.}}$  — коефіцієнт зниження/зростання податкових витрат (див. формулу 5).

Для інших результируючих показників формули записуються аналогічно. Зведений коефіцієнт соціальної ефективності розраховується як середнє арифметичне коефіцієнтів по кожному результируючому показнику.

Однак варто зазначити, що досягнення соціального ефекту не є першочерговою задачею для податкових пільг інноваційного спрямування. Тому, за відсутності впливу досліджуваних податкових пільг на показники соціального розвитку, або за відсутності інформації, необхідної для оцінювання такого впливу, оцінку доцільно здійснювати лише з урахуванням бюджетної та економічної ефективності наданих податкових пільг.

Таким чином, серед існуючих методичних підходів до оцінки ефективності податкових пільг ми обрали ті, які найкраще підходять для оцінювання податкових пільг інноваційного спрямування та проведено розрахунки на основі даних щодо діяльності технологічних парків України. Результати розрахунків приведено в таблиці 2.

Розрахунок показників бюджетної, економічної та соціальної ефективності податкових пільг, що надавалися Технологічним паркам України за період з 2000 до 2008 р.

Проведені розрахунки показали, що різке скорочення починаючи від 2005 року державної підтримки технопарків призвело до значного падіння ключових показників їх діяльності. Це відобразилося і на показниках результативності та ефективності системи податкових пільг, які надавалися технопаркам. Так, бюджетна ефективність була найвищою в 2005—2006 роках, очевидно, за рахунок проектів, прийнятих раніше, що ще раз підтверджує наявність часового лагу, який обов'язково потрібно враховувати при визначенні ефективності податкових пільг. Економічна ефективність зростала поступово і, очевидно, могла мати тривалу позитивну динаміку за умови стабільного режиму пільгового оподаткування технологічних парків. У довгостроковому періоді податкові пільги, що надавалися технологічним паркам України мають високу соціальну ефективність.

### ВСЕ ВИЩЕВИКЛАДЕНЕ ДАЄ МОЖЛИВІСТЬ ЗРОБИТИ НАСТУПНІ ВИСНОВКИ

Податкові пільги в контексті стимулювання інноваційної діяльності повинні оцінюватися з точки зору впливу на інноваційну активність, приріст інвестицій в науково-технічну та інноваційну діяльність, запровадження нових технологічних процесів, енерго- та ресурсозберігаючих технологій та обладнання, тощо.

Для якісного оцінювання ефективності податкових пільг необхідним є запровадження в практику концепції податкових витрат, а також оптимізація процесу збирання та оприлюднення інформації щодо користування податковими пільгами.

З метою оптимізації усієї системи податкових пільг, що передбачені ПКУ, необхідно терміново розробити та затвердити на державному рівні єдину методику оцінки ефективності податкових пільг як за окремими податками, так і за ціловою спрямованістю пільг (інноваційні, соціальні, інвестиційні, пільги загального характеру, спеціальні подат-

кові режими тощо). В основу відповідного документа можуть бути покладені методичні підходи, показники та критерії розглянуті в даній статті.

### Література:

1. Оцінка ефективності заходів податкового стимулювання: основні теоретичні підходи та їх реалізація щодо національної економіки. — Ірпінь: НДІ фінансового права, 2013 — 48 с.
2. Соколовська А.М., Петраков Я.В. Концепція податкових витрат та шляхи її застосування в Україні. — Фінанси України. — № 11. — 2013. — С. 23—44.
3. Теоретико-прикладні аспекти інвентаризації податкових пільг, передбачених українським законодавством. — Ірпінь: НДІ фінансового права, 2013. — 60 с.
4. Економіка налогових реформ: монографія / [под. ред. И.А. Майбурова. Ю.Б. Иванова, Л.Л. Тарангул. — К.: Алерта, 2013. — 432 с.
5. Малинина Т.А. Оценка налоговых льгот и освобождений: зарубежный опыт и российская практика / Т. Малинина — М.: Ин-т Гайдара, 2010. — 212 с.
6. Калаков Р.Н. К вопросу об эффективности налоговых льгот: анализ современной практики [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy-112/financial-cash-flow-and-credit-112/12543-112-464>
7. Орлова Е.Н. Налоговые льготы в Российской Федерации: практика применения и методика оценки эффективности // Наук.прац. НДФІ. — № 2. — 2013. — С. 3—9.
8. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України: монографія / за заг. ред. Л.Л. Тарангул; Нац. ун-т ДПС України. — Ірпінь; К.: Фенікс, 2012. — 532 с.
9. Румянцева Е.Е. Новая экономическая энциклопедия: 4-е изд. — М.: Инфра-М, 2011. — XII, 882 с.
10. Єгорова О.О. Вплив застосування державної підтримки на діяльність технопарків в Україні / Єгорова О.О. // Наука та інновації. — № 5. — 2012. — С. 89—98.
11. Мазур О.А. Технологічні парки. Світовий та український досвід / О.А. Мазур, В.С. Шовкалюк. — К.: Прок-Бизнес, 2009. — 70 с.

### References:

1. Vdovychenko, A.M. Zhovner, V.V. Onufryk, M.S. (2013), Otsinka efektyvnosti zakhodiv podatkovoho stymuliuвання [Evaluating the effectiveness of fiscal stimulus], NDI finansovoho prava, Irpin', Ukraine.
  2. Sokolov'ska, A.M. Petrakov, Ya. V. (2013), "The concept of tax expenditures and the ways of its implementation in Ukraine", Finance of Ukraine, vol.11, pp. 23—44.
  3. Serebrians'kyj, D.M. Karmalita, M.V. Trubin, I.O. Onufryk, M.S. (2013), Teoretyko-prykladni aspekty inventaryzatsii podatkovykh pil'h, peredbachenykh ukrains'kym zakonodavstvom [Theoretical and practical aspects of the inventory tax incentives provided by the tax legislation], NDI finansovoho prava, Irpin', Ukraine.
  4. Majburov, I.A. Ivanov, U.B. Taranhul, L.L. (2013), Jekonomika nalogovyh reform [Economy of tax reforms], Alerta, Kyiv, Ukraine.
  5. Malinina, T.A. (2010), Ocenka nalogovyh l'got i osvobozhdenij [Evaluation of tax incentives and exemptions], Moskva, Russian Federation.
  6. Kalakov, R.N. "To the question about effectiveness of tax incentives" available at <http://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy-112/financial-cash-flow-and-credit-112/12543-112-464>
  7. Orlova, Ye.N. (2013), "Tax incentives in the Russian Federation: practical application and methodology for estimating effectiveness", Naukovy pratsy NDFI, vol. 2 (63), pp. 3—9.
  8. Tarangul, L.L. (2012), Biudzhetna pidtrymka ta podatkovye stymuliuвання natsional'noi ekonomiky Ukrainy [Budget support and Tax Incentives in national economy of Ukraine], Feniks, Irpin', Ukraine.
  9. Rumiantseva, E.E. (2011), Novaia ekonomycheskaia entsyklopediya [New Economy Encyclopedia], 4th ed., Infra-M, Moskva, Russian Federation.
  10. Yehorova, O.O. (2012), "The impact of government support for technology parks in Ukraine" Science and Innovations, vol. 5, pp. 89—98.
  11. Mazur, O.A. (2009), Tekhnolohichni parky. Svitoviy ta ukrains'kyj dosvid [Technology parks. Ukrainian and World experience], Prok-Biznes, Kyiv, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 07.07.2014 р.